

Nya avelsrekommendationer från den 1 januari 2023

Från 1 januari 2023 är avelsrekommendationen, gällande ögon, att jämthund skall vara ögonundersökt inom ett år före avel. Detta gäller inför varje kull. Även svensk vit älghund bör ögonlysas innan avel. Hälleforsshunden och karelsk björnhund har sedan tidigare krav på ögonlysning.

TEXT: ÅSA MAGNUSSON JUBERGET

BILD: MODESTIL

Vid en ögonlysning undersöks hunden av veterinär som är speciellt utbildad för att kunna diagnostisera ärftliga ögonsjukdomar. Hunden får innan undersökningen droppar i ögonen som vidgar pupillen för att ögonbotten skall kunna undersökas. Efter 10–15 minuter kan undersökningen ske.

VAD SER MAN PÅ EN ÖGONLYSNING OCH VILKA KONSEKVENSER FÅR DET?

Här följer information om de diagnoser som tidigare har noterats vid ögonundersökningar.

RETINA

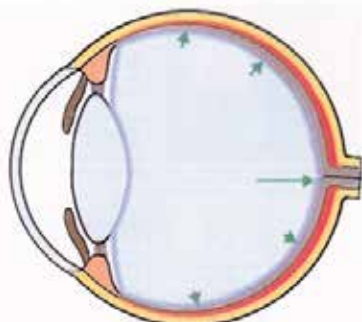
Vi börjar med näthinnans, **retinas**, förändringar. Det är dessa förändringar som har föranlett den nya avelsrekommendationen. Det är här vi har fokus nu. Forskning pågår.

Se bild. Näthinnan är den grå strukturen som de gröna pilarna pekar på. Se faktaruta om Retinopati och PRA.

PRA: Progressiv Retinal Atrofi, är en typ av retinopati. PRA anses vara ärftlig med

förmodad enkel recessiv nedärvning. Detta innebär att om en hund får diagnosen PRA så utesluts hunden ur avel, liksom dess föräldrar, helsyskon och eventuell avkomma. Om en hund får diagnosen PRA så är det mycket viktigt att hundens nära släktingar ögonundersöks för att man skall kunna få så mycket fakta som möjligt om sjukdomen.

Det arbetas med att försöka hitta den mutation i arvsmassan som ger sjukdomen. Det finns flera gentester för PRA men tyvärr ingen som fungerar för våra älghundraser.

Hundöga i genomskärning. Näthinnan är markerad med grå färg (korta pilar). Synnerven syns till höger (lång pil).

Därför måste arbetet fortsätta med att försöka komma fram till ett sådant test.

Många gånger kan det vara svårt att skilja PRA från andra retinopatier. Därför är det av yttersta vikt att varje hund med diagnos får undersökas ytterligare. Ta kontakt med SÄKs avelskommitté.

Diagnosen **retinopati** kan ibland vara ganska harmlös och vara ett resultat av en skada/inflammation. Andra retinopatier försämras över tid och kan också sluta med att hunden blir blind. Se faktaruta. Om en retinopatidiagnos bedöms som ärftlig skall hunden inte användas i avel. Om hunden får "Öga uppföljning" så innebär det att hunden skall ögonundersökas igen om 6–12 månader. Under tiden skall hunden inte användas i avel.

Chorioretinopati innebär att både åderhinnan och näthinnan har förändringar. Hanteras på samma sätt som retinopatier.

SARD, Sudden Acquired Retinal Degeneration, ger plötslig blindhet. Sjuk hund skall inte användas i avel.

LINSEN

Katarakt = grå starr. Katarakt innebär grumling i linsen. Linsen är den struktur som syns när man tittar in genom pupillöppningen.

Katarakter, grumlingar av linsen kan vara både större och mindre. En hund med total katarakt är blind. Mindre katarakter påverkar vanligtvis inte synen nämnvärt.

Vid diagnoserna: Kongenital (medfödd)

Ta ansvar över hur din hund ska användas i avel.

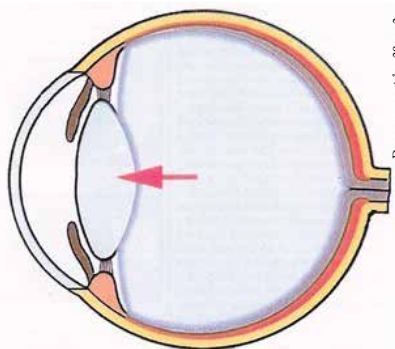
katarakt, total katarakt och bakre polär katarakt skall hunden inte användas i avel.

Övriga katarakter kan benämnas: partiell cortex främre, partiell cortex bakre, partiell cortex ekvatoriell, partiell cortex främre Y-söm eller partiell cortex punktformig. De kan bedömas vara lindriga, måttliga eller kraftiga förändringar.

Ögonlysaren bedömer dem också som ärftlig, ej ärftlig, ärftlighet kan för närvarande ej bedömas eller att genetisk betydelse är ökad.

Där ögonlysaren bedömer katarakten som ärftlig skall hunden inte användas i avel.

En katarakt diagnos har enbart betydelse för hunden själv i avel. Inga släktingar utesluts avelsmässigt. Den som väljer att använda en hund med lindrigare kataraktförändringar måste själv ta sitt ansvar för aveln. Se till att motparten inte har liknade ögonförändringar samt bidra till att avkomman ögonundersöks.

Dejger rapport ärg. 28, nr 2.

Ett normalt öga i genomskärning. Pilen pekar på linsen. Linsen hålls på plats av tunna trådar.

DIAGNOSER, I ÖVRIGA STRUKTURER I ÖGAT, SOM NOTERATS VID ENSTAKA TILLFÄLLEN

Corneadystrofi: Grumlingar i hornhinnan som kan vara ärftliga.

Distichiasis: Felväxta ögonhår, sitter i den hårlösa ögonkanten mellan ögonfransarna och ögonlockets slemhinna.

PPM: persisterande pupillmembran. Vävnadsrester från fosterstadiet som ej tillbakabildas normalt efter födseln.

PHTVL/PHPV: Persisterande hyperplastisk tunica vasculosa lentis/persisterande hyperplastisk primär vitreus. Blodkärl

som i fosterstadiet försörjer linsen har inte tillbakabildats i normal omfattning. Förändringen graderas från 1 till 6.

PLD: Pectinatligamentdysplasi. Felaktig utveckling av kammarvinkeln, en viktig struktur för ögats inre cirkulation och för bibehållande av normalt tryck i ögat. Kan ge ökad risk för utvecklingen av glaukom, grön starr.

Vitreusprolaps: Glaskroppsframfall. Glaskroppen är en gelatinös vävnad som ligger bakom linsen och fyller ut bakre ögonkammaren. Små delar av glaskroppen kan falla fram igenom pupillöppningen till främre ögonkammaren.

Vitreusdegeneration: Försämring, ofta åldersförändring, i glaskroppen. Syns ofta som "trådar" eller förtätningar bakom linsen, i glaskroppen.

Glaukom: Grön starr. Ökat tryck inne i ögat. Smärtsamt. Finns ej med bland diagnoserna i SKKs register gällande jämthunden men vill gärna ta upp det då det är Gråhundens ögonsjukdom. Här gäller att sjuk hund, dess föräldrar, helsyskon och eventuell avkomma tas ur avel. Såvida inte validerad gentest används.

OM HUNDEN DIAGNOSTICERATS

När Din hund får en diagnos, prata med ögonlysaren gällande lämpligheten att använda hunden i avel. Mindre förändringar noteras men behöver inte betyda avelsförbud. Diskutera med avelsrådgivarna i lokal/rasklubb eller SÄKs avelskommitté. Ta ansvar för hur Din hund används i avel!

Älghundarna har ingen historia vad gäller ögonundersökningar. Andra raser har undersökt avelsdjuren i 30–40 år och har mängder med bakgrundsinformation. Därför är det svårare för oss att komma fram till exempelvis en gentest. Det är viktigt att nu kartlägga hur det ser ut inom rasen och att gå till botten med PRA/Retinopatierna. Ingen vill ha en blind hund! Rekommendationerna kan ändra sig över tid.

Får din hund diagnosen PRA eller retinopati, som påverkar synen eller förvärras över tid, ta kontakt med SÄKs avelskommitté.

Tack till ögonspecialisterna Björn Ekesten och Eva Hertil för givande diskussioner och faktagranskning ■

INFO

Ögonlysarna i Sverige

På ssvo.se hittar du en lista på ögonlysarna i Sverige samt mer information om sjukdomarna.

För frågor eller mer information, tag kontakt med avelskommittén:

Joachim Gunnarsson, 070-5226718
joachim111@telia.com

Jan-Anders Thorud, 070-5129681
ryvikens@telia.com

Anders Lundmark, 070-6314188
arlundmark@telia.com

Åsa Magnusson Juberget, 070-3264043
juberget@nvsp.se

FAKTA

Retinopati

Retinopati används som ett samlingsnamn för både ärftliga och förvärvade sjukliga förändringar i näthinna. Det är alltså ett väldigt stort antal sjukdomar som faller under retinopati-begreppet.

En undergrupp är de ärftliga näthinnesjukdomar där syncellerna, stavar och tappar, drabbas först och som sedan, med tiden, leder till att hunden blir blind i båda ögonen samtidigt. Den undergruppen innehåller också ett antal olika sjukdomar som sammanfattas under namnet progressiv retinal atrofi, PRA.

Andra typer av retinopatier är de näthinneförändringar som ses som en följd av diabetes mellitus (diabetesretinopati) och retinopati som orsakas av ett förhöjt tryck i ögat (grön starr / glaukom). I de här fallen är retinopatierna inte ärftliga i sig, men den bakomliggande sjukdomen som leder till näthinneförändringarna kan vara ärftlig.

Det finns också retinopatier där orsaken till förändringarna är oklar. Ett exempel är Sudden Acquired Retinal Degeneration Syndrome (SARDS) som misstänks ha en autoimmun bakgrund. Vissa typer av hundar eller hundraser är överrepresenterade, vilket talar för att det även här kan finnas ärftliga faktorer som ökar risken att utveckla näthinnesjukdom. Immun-medierad chorioretinopati eller Working Dog Retinopathy (WDR) är också exempel på sjukdom där det finns misstankar om att mag-tarmparasiter kan ge eller utlösa näthinneförändringar. Även här är vissa raser och dessutom hanhundar överrepresenterade, vilket talar för att ärftliga riskfaktorer kan finnas även om det inte är en ärftlig näthinnesjukdom i vanlig bemärkelse. Näthinneförändringarna och sjukdomsförloppet vid den här typen av retinopati kan ibland vara mycket lika de som ses vid former av PRA, men kan hos andra individer ge symptom som tydligt skiljer sig från de som ses vid PRA. Chorioretinopati/WDR kan t ex bara drabba ett öga och behöver inte leda till blindhet i något öga.

För att säkrare kunna skilja mellan olika sjukdomar som orsakar likartade näthinneförändringar och bättre förstå bakgrunden till olika förändringar pågår nu forskning kring de näthinneförändringar som ses hos älghundar.